

ריב"א³ אפי' א' אומ' בג' וא' אומ' בה' אמאי
 עדותן בטלה, דילמא האי דקאמ' בג' בסוף
 ג', והאי דקאמ' בה' בתחלת ה',⁴ כיון דאנו
 יכולים לקיים עדותם בבדיקה אמאי לא
 בדקינן להו.⁵ ותי"ב⁶ דדוקא להקל בדקינן
 להו כדאמ' רחמנא⁷ ושפטו העדה והצילו
 העדה, אבל להחמיד ולקיים עדותם לא
 בדקינן להו.⁸

לר"מ דיהבינן⁹ להו מתחלת שעה

ריב"א: ושמא סמך על מה שכתב בדיבור הבא
 (על קושיא אחרת) דלא תלינן טעותא בשני
 עדים. ועיין עוד מ"ש בהערה 20. ויש שכתבו
 שלפי סדר הדברים בתוספות בשמעתין י"ל
 שתירוצו של ריב"א (שאין בדקין לקיים
 עדותן) מיישב גם הקושיא הראשונה, ולא כן
 תפסו התוס' ותוס' הרא"ש בסנהדרין שם. ועיין
 מ"ש בחמרא וחיי שם, ועוד. ואכן לא נתבאר
 בדברי ריב"א כי אם שאין בודקין להחמיר, אבל
 זאת לא שמענו מדבריו שאין תולין בטעות
 להחמיר. אך עיין בס' קול מבשר (למהר"ם
 רוזיליו ז"ל) שכתב: 'זמפרש"י בד"ה מעשה כי
 הוה וכו' לא מבעיא וכו' והוא בהכרח היפך
 מהתוס' דאמרי דאין לתלות הטעות בשניהם,
 וא"כ קשה לשיטתו כמה יישב קושית התוס'
 ז"ל שהקשו הכא. ואפשר דיאמר מאחר דגלי
 קרא ושפטו והצילו מאן לימא דעובדא הוה
 ברביעית. ותלמודא שהקשה אילו דייקנן וכו'
 ולא הקשה על המעשה, אפשר מקשה בעדיפות
 ודוק. ועיין מ"ש בפירושו דברי רש"י, בראש
 יוסף ד"ה ומה אלו, ביד דוד וברש"ש. ועיין גם
 מ"ש בהערות לח' רבינו דוד הערה 8.

ליפקין, עמ' קמד): 'זנשיילינהו ולא נבטל
 העדות מספק'. וראה במצויין בהע' 59 שם.
 6 כ"ה בתוס' שאנץ שם. בכתה"י המלה
 מטושטשת. 7 במדבר לה, כד-כה.
 8 וכ"כ בתוספות הנ"ל ובחי' הר"ץ (הר"ן לא
 הביא קרא דהצילו העדה). ועיין באור שמח
 הל' עדות פ"ב ה"ה שתירץ קושיית ריב"א
 בדרך אחרת. 9 כ"ה בכי"י וד"ו, ראה
 ש"נ בגמרא שלמה, ובביאור נוסחאות שם, עמ'
 כח שורה 28. ולפנינו: יהבינן. 10 רבינו
 קיצר, וראה רש"י ד"ה לרבי מאיר שביאר
 הענין בהרחבה. 11 מובא בתוס' שאנץ
 ובתוס' ד"ה לר' מאיר, בתוס' ר"פ ד"ה וממ"ק
 לריב"א: ובחי' הר"ן בסתם. 12 וכן הוא
 בתוס' שאנץ. 13 צ"ל: שתי שעות.
 14 בתוס' שאנץ: והמעשה היה בתחלת חמש,
 או אמצע שעה חמישית. 15 צ"ל: ולא
 היו. 16 בתוס' הנ"ל נוסף בקושיא: ונהי
 שהעדות מוכחשת היא, שהרי אותו שאמר
 שתים לא היה יכול לטעות עד ה', מ"מ אינן
 מוזמין בכך. וכן בחי' הר"ן. 17 כן
 תירצו בתוס' שאנץ ובתוס' שם בשם ר"י, ובחי'
 הר"ן בסתם. עיין בקובץ שיעורים (אות מט)
 שהקשה על תירוץ זה, שהרי אפילו לא טעה
 אלא אחד מהמוזמין ג"כ אין כאן הומה, שלא
 נשאר אלא מזים אחד שלא טעה. וי"ל.

בשו"ת רדב"ז ח"ד סימן אלף קכח (נו), וח"ז
 סימן נא, ד"ה ולענין אי תלינן, הביא דברי
 התוס' כאן בפירוק קושיא זו, וכתב: 'זוה לשון
 תוספות הרא"ש ז"ל: ויש לומר דכיון דשניהם
 מכוונין לומר שעה אחת ודאי לא אמרינן

לר"מ דיהבינן⁹ להו מתחלת שעה

ריב"א: ושמא סמך על מה שכתב בדיבור הבא
 (על קושיא אחרת) דלא תלינן טעותא בשני
 עדים. ועיין עוד מ"ש בהערה 20. ויש שכתבו
 שלפי סדר הדברים בתוספות בשמעתין י"ל
 שתירוצו של ריב"א (שאין בדקין לקיים
 עדותן) מיישב גם הקושיא הראשונה, ולא כן
 תפסו התוס' ותוס' הרא"ש בסנהדרין שם. ועיין
 מ"ש בחמרא וחיי שם, ועוד. ואכן לא נתבאר
 בדברי ריב"א כי אם שאין בודקין להחמיר, אבל
 זאת לא שמענו מדבריו שאין תולין בטעות
 להחמיר. אך עיין בס' קול מבשר (למהר"ם
 רוזיליו ז"ל) שכתב: 'זמפרש"י בד"ה מעשה כי
 הוה וכו' לא מבעיא וכו' והוא בהכרח היפך
 מהתוס' דאמרי דאין לתלות הטעות בשניהם,
 וא"כ קשה לשיטתו כמה יישב קושית התוס'
 ז"ל שהקשו הכא. ואפשר דיאמר מאחר דגלי
 קרא ושפטו והצילו מאן לימא דעובדא הוה
 ברביעית. ותלמודא שהקשה אילו דייקנן וכו'
 ולא הקשה על המעשה, אפשר מקשה בעדיפות
 ודוק. ועיין מ"ש בפירושו דברי רש"י, בראש
 יוסף ד"ה ומה אלו, ביד דוד וברש"ש. ועיין גם
 מ"ש בהערות לח' רבינו דוד הערה 8.

3 מובא כאן בתוס' שאנץ ובתוס' סנהדרין
 שם, ובסתם בתוס' ובחי' הר"ן בשמעתין,
 ובתוס' הרא"ש סנהדרין שם. 4 בתוס'
 שאנץ נוסף: 'אי נמי אפי' בסוף ה' עדותן
 קיימת דהא לא הוי טעותו טפי משתי שעות
 חסר משהו'. ועיין מ"ש מהרש"א על התוס'
 בסנהדרין שם. 5 כלומר, נשאל את
 פיהם ונדע למה התכוונו. ועיין בתומים סימן ל
 סק"י. ובתוס' הרא"ש סנהדרין שם (מהד' הר"ב

דבין קודם הנץ לאחר [הנץ] לא טעו אינשי.
ו"ל דהיינו דוקא היכא דדייקי בהנץ, אבל
היכא דלא דייקי טעו.²⁴

[יב, ב] ניכול כוליה שית. לאו דוקא כולה
שית, דצריך לשורפו בסוף שש קודם שיכנס
באיסורא דאוריית'.²⁵

שכן טעות אחת בשנים. והשיב רבינו דאפילו
אליבא דאביי אין תולין הטעויות בשתי כיתי
עדים. 22 בעמ' ב. 23 ואחד
אומר אחר הנץ החמה עדותן בטילה.
24 וכה"ק ותירצו בתוס' שאנץ כאן ד"ה
מתחלת (בשם ר"י), בחי' רבינו דוד (בסתם),
ובתוס' ר"פ יב, ב ד"ה אחד, עיין בדבריהם.
ועי"ע (היסוד) בתוס' לעיל יא, ב ד"ה אחד,
ובתוס' סנהדרין מא, ב ד"ה אחד (א). ועיין
מ"ש מהרש"א ורש"ש על התוס' לעיל שם.
ועיין מ"ש בהערות לחדושי רבינו דוד הערה
15 וצרף לכאן. ועיין בתוס' שאנץ שהאריך בזה
יותר, ורבינו קיצר. 25 וכ"ה בתוס'
שאנץ ד"ה ניכול (בשינויי לשון; הדגשנו
לשורפו לכל הפחות בסוף שש, קודם שיכנס
בחיובא דאוריית'. רבינו החליף תיבת 'בחיובא'
בתיבת 'באיסורא', כי התוספות כאן קיימי
בסברא דעשה דתשבתו בארבעה עשר מתחיל
בשעה ששית, ובשעה שביעית נכנס באיסורא,
שלא השבית. ובחי' רבינו דוד שהביא הדברים
בשם 'רבותינו שבתוספות', כתב במקום 'צריך
לשורפו', 'צריך לפרוש'. ועיין בקובץ שיעורים
סימן נ ומ"ש בהערות לרבינו דוד הערה 3.
ובתוס' שלפנינו ד"ה ניכול: 'לאו דוקא כולה
שית דהא צריך לשרוף תוך שש'. ותו לא.
ופירש רבינו דוד בכונתם: 'נראה שהם סבורים
שמה שאמרו על שעה ששית שהיא מדבריהם
זהו על תחלת השעה, אבל ודאי דין תורה הוא
שיתחיל האסור בשעה ששית כי היכי דלא ליגע
באיסורא דאורייתא. ורצונם לומר, שאחר שאסרה
התורה את החמץ מתחלת שבע שעות צריך הוא
שיהיה מבוער כשתתחיל שעה שביעית'. וחלק
עליהם, שאין לומר שצריך שיהיה החמץ מבוער

שמשון¹⁸ דהאי לישנא¹⁹ קמא דאביי תלינן
טעות' בתרוייהו, אע"ג דהכא אליבא דרבא,
מיהו בהא לא אשכחן דפליג רבא עליה
דאביי.²⁰ ונ"ל דאפי' אליבא דאביי לא תלינן
טעותא בשני כתות.²¹

מתחלת שעה ראשונה. וא"ת הא דאמר'
לקמן²² א' אומ' קודם הנץ החמה וא' וכו',²³

טטועים, דהא דוקא בניזומין שהא' אומר בשתי
טעות וא' אומר בחמש הוא דאמרין שהם
טועים כיון שאינם מכוונים בשעה, אבל
במזימן שהם מכוונים לשעה אחת לא אמרין
טטועים. עכ"ל. דברים אלו הם בתוספות רבנו
ערך כאן סד"ה ולר' יהודה; וראה מ"ש הר"ב
נאה בבאורם בהערותיו לתוס' שאנץ הערה 24.
יעיין במהר"ם חלאוה שכ"כ בשם התוספות.
18 בתוס' שאנץ ליתא קושיא זו, וגם לא
מסתבר לייחס אותה אליו, שכן שם בד"ה אלא
כתב דקסבר רבא שאין לתלות הטעות בשניהם,
ולא חילק בין לישנא קמא דאביי לישנא
בתרא. [יתכן שהיה לפני הסופר ר"ש, והכונה
לחכם אחר, והסופר פתר רבינו שמשון'
באשגרה]. 19 צ"ל: דהא ללישנא.
20 נראה שמקשה לרבא אליבא דלישנא קמא
דאביי שלפיו אף לרבא תולין הטעות בשנים,
שדרי בזה לא נחלקו. ברם מדברי תוס' שאנץ
דתוס' ד"ה אלא שהקשו: 'נימא עובדא כי הוי
ברביעית הוה, ותירצו: 'דאין לתלות הטעות
בשניהם, ולא חילקו בין לישנא קמא דאביי
לישנא בתרא, משמע שאינם סוברים כרבינו
שמשון. ורבינו באמת השמיט הקושיא ההיא
תירוצה, ואפשר משום דלא ס"ל כן. [ועל
הקושיא הנ"ל ישיב שאין תולין ברביעית
לקיים עדותן להחמיר, ראה הערה 2].
21 מחלוקת גדולה יש בבאור הא דאין לתלות
הטעות בשנים, אם היינו דוקא בב' טעויות, א'
דלקמיה וא' דלבתריה, או אפילו כשהיא טעות
אחת שטעו שניהם. (ר' סנהדרי גדולה ת"ו,
פ"ג קנ"ה ע" 51). והנה לפי התירוץ הראשון
כאן שאין לתלות הטעות בשני המזימים, טעות
אחת היא. והקשה רבינו שמשון מלישנא קמא
דאביי שתולין הטעות בשניהם בב' טעויות, וכל